

УДК: 338.43:005.35

JEL: Q00, I23, I25

Тетяна Лункіна

*Миколаївський національний аграрний університет
Україна*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено сутність соціальної відповідальності і її вплив на формування навичок здобувачів вищої освіти. Проаналізовано глобальні фактори змін щодо формування навичок у суспільстві, основні навички здобувачів вищої освіти у 2015 р. і навички, які будуть мати популярність у 2020 р. Деталізовано навички здобувачів вищої освіти, якими найкраще та найгірше володіють випускники ВНЗ України у 2016 р.

Ключові слова: соціальна відповідальність, навички здобувачів вищої освіти, комунікабельність, креативність, компетентність, соціальна відповідальність ВНЗ.

Татьяна Лункина

*Николаевский национальный аграрный университет
Украина*

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ СОИСКАТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье исследована сущность социальной ответственности и ее влияние на формирование навыков соискателей высшего образования. Проанализированы глобальные факторы изменений по формированию навыков в обществе, основные навыки соискателей высшего образования в 2015 г. и навыки, которые будут иметь популярность в 2020 г. Детализировано навыки соискателей высшего образования, которыми лучше и хуже владеют выпускники вузов Украины в 2016 г.

Ключевые слова: социальная ответственность, навыки соискателей высшего образования, коммуникабельность, креативность, компетентность, социальная ответственность вузов.

Tetyana Lunkina

*Mykolayiv National Agrarian University
Ukraine*

IMPACT OF SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE FORMATION OF SKILLS OF APPLICANTS OF HIGHER EDUCATION

In the article the essence of social responsibility and its impact on the skills of higher education applicants were discussed. The global factors were analyzed and some changes in the skills of the society were discovered. The basic skills of HEIs' applicants in 2015 and those which are going to be popular in 2020 were analyzed. It was found that in 2020 the skills of applicants of higher education will be developed related to the communicative sphere, ability to complex problem solving, cognitive flexibility, critical thinking and so on. The detailed skills of applicants of higher education, according to the best and worst Ukrainian graduating rate in 2016 were given. It is proved that the skills of candidates of higher education institutions of Ukraine must take into account the changes associated with the rapid development of technology and lean to the environment, adapting training programs to the needs of today.

Key words: *social responsibility, skills of applicants of higher education, communication, creativity, competence, social responsibility of HEIs.*

Постановка проблеми. Одним з показників соціальної активності навчального закладу виступає здатність до прояву ініціативи та здійснення соціально корисної діяльності в освітньому просторі навчального закладу та за його межами. Якщо сім'я і школа закладають основи особистості молодої людини та формують стереотипи її поведінки в майбутньому, то остаточне становлення відбувається саме в студентські роки. Університет професійно готує не тільки дипломованих спеціалістів, а й виховує всебічно розвинену, творчу, соціально-відповідальну особистість, Патріота України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку соціальної відповідальності у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) приділена увага в досить великій кількості публікацій як вітчизняних, так й іноземних науковців, а саме: С. В. Барабліної, Л. Л. Мехрішвілі [1], Л. А. Барановської [2], А. В. Грічіної [3,], О. Козловець, І. Левтун, О. Хворостиної [5], І. Д. Кочетова [6], А. В. Кучера, К. В. Малик [7, 8], А. А. Лаврова, Н. Р. Степанової [9], М. В. Ниязової [13], В. Л. Тамбовцева [14], Н. О. Ткаченка, Є. Г. Книша Н. М. Червоненко [15], О. С. Шевчук, С. П. Шевчук [16] та інших. Проте досить мало публікацій, у яких приділено увагу впливу соціальної відповідальності на формування навичок здобувачів вищої освіти, які в майбутньому формують світогляд і бачення особистості.

Метою статті є дослідження впливу соціальної відповідальності на формування навичок здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна відповідальність здобувача вищої освіти – інтегральне утворення особистості, що включає засвоєння ціннісно-нормативних моделей поведінки в суспільстві й оволодіння в процесі навчання у ВНЗ професійно-значущими характеристиками.

Популяризація соціальної відповідальності навчальних закладів пов'язана з тим, що саме в системі освіти формується інтелектуальна еліта нації. Керуючись соціальною відповідальністю, навчальні заклади зможуть переоцінити результати своєї освітньо-виховної діяльності, реорганізувати й оновити навчальні плани та програми. Вища освіта в контексті із соціальною відповідальністю у ВНЗ України повинна використовувати не тільки традиційні

методи викладання (навчальні, дослідницькі), але й нові методи – інноваційні, підприємницькі з урахуванням навичок, які потребує сучасне суспільство.

Світова практика свідчить, що є великий розрив у навичках, які потребують роботодавці, та які формують ВНЗ. Однією з причин такого розриву є швидкий розвиток технологій, які впливають на підприємства.

Відповідно до даних Інституту майбутнього та Науково-дослідного інституту Фенікса, є шість основних глобальних факторів змін у світі, які повинно враховувати суспільство під час вибору професії (табл. 1).

Таблиця 1

Основні глобальні фактори змін щодо формування навичок у суспільстві

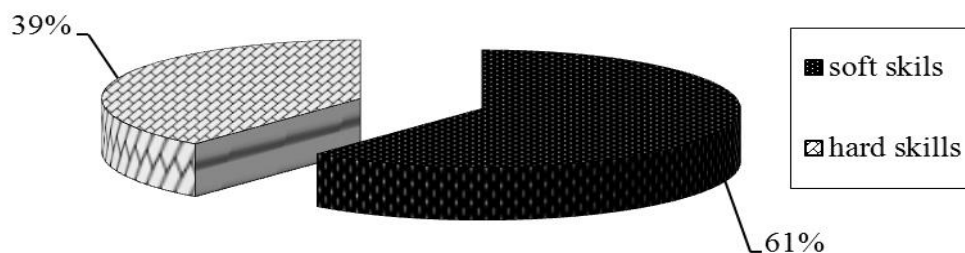
Фактори змін	Характеристика
1. Надзвичайне довголіття	У 2020 р. буде 13,2 млн працівників віком за 65 років (нині таких працівників 7,3 млн). Вік у 100 років буде вважатися нормальним. Усе це вплине на те, що люди будуть працювати довше, не виходячи на пенсію, а навчання навичкам стане постійним. Уже сьогодні відомі й набирає популярності концепція «безперервного розвитку і навчання».
2. Популярність інтелектуальних машин	Інтегрування «розумних» машин і системи з метою більшої ефективності й автоматизації людської праці. Людський фактор зведений до нуля.
3. Інтернет речі	Єдина програмована система, яка проходить через усе життя.
4. Нові методи управління – суперструктурування	Нові бізнес-моделі та методи управління організаціями створюються за допомогою соціальних технологій. Соціальне партнерство, віртуальні організації відіграють важливу роль.
5. Нові засоби масової інформації	Використання нових методів донесення інформації до населення: електронна, аудіовізуальна, тощо.
6. Глобально пов'язаний світ	Зникнення бар'єрів глобалізації (кордонів, мовних бар'єрів). Підприємства стають глобальними, 60 % продуктів виготовляють за кордоном, поява глобальних мереж постачань.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [10].

За результатами опитування підприємств і даними бази вакансій за 2015 р., в Україні є значний попит на розвинуті когнітивні вміння, керування своїм часом, здобуття своїх знань та опановування нових методів, а також ефективного спілкування. Крім того, користуються попитом працівники, які демонструють високий рівень самоорганізації, стійкість, бажання вчитися та здатність працювати в колективі (командна робота).

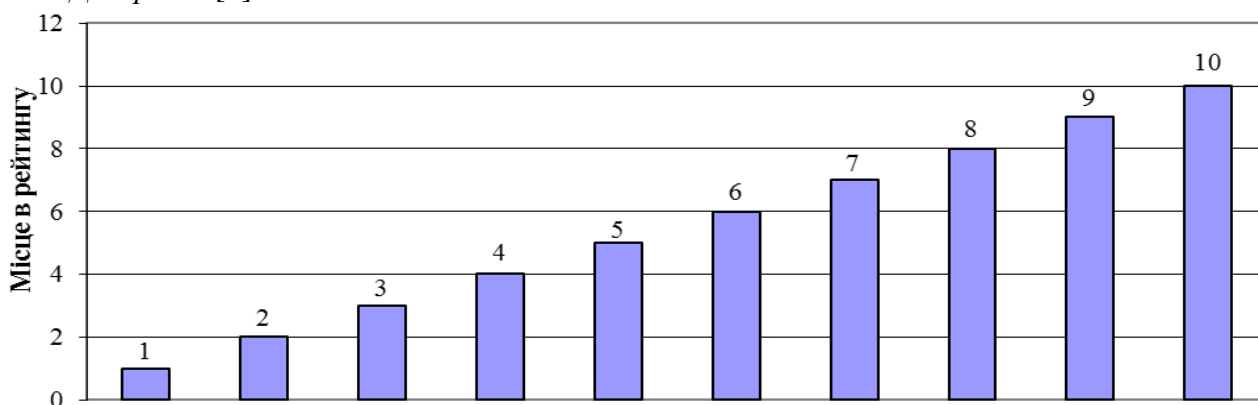
У результаті досліджень встановлено, що співвідношення важливості навичок *soft skills* (м'які міжпрофесійні навички: комунікаційні, навички працювати в команді, вміння розвиватися) та *hard skills* (вузькоспеціалізовані навички, які необхідні для виконання типових завдань, діють у межах конкретної професії) становить 61 % і 39 % (рис. 1) [4].

Відповідно до Звіту «Про майбутнє професій», який відбувся у Давосі, визначено навички, які будуть потрібні в майбутньому здобувачам вищої освіти після закінчення ВНЗ (рис. 2, 3).

Рис. 1. Співвідношення важливості навичок «soft skills» і «hard skills»

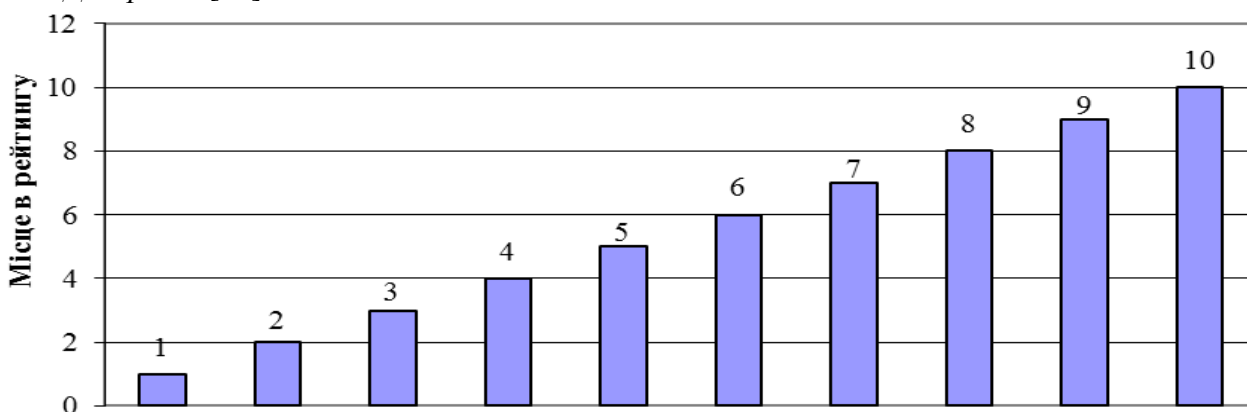
Джерело: [4].

Примітка. 1 – комплексне розв'язання проблем; 2 – взаємодія з людьми; 3 – уміння керувати людьми; 4 – критичне мислення; 5 – уміння вести переговори; 6 – контроль якості; 7 – орієнтація на клієнтів; 8 – уміння формувати власну думку та приймати рішення; 9 – уміння слухати та запитувати; 10 – креативність.

Рис. 2. ТОП-10 навичок майбутнього у 2015 р.

Джерело: [15].

Примітка. 1 – комплексне розв'язання проблем; 2 – критичне мислення; 3 – творчі здібності; 4 – уміння керувати людьми; 5 – взаємодія з людьми; 6 – емоційний інтелект; 7 – уміння формувати власну думку та приймати рішення; 8 – орієнтація на клієнтів; 9 – уміння вести переговори; 10 – гнучкість розуму (вміння швидко переключатися з однієї думки на іншу).

Рис. 3. ТОП-10 навичок майбутнього у 2020 р.

Джерело: [15].

Аналізуючи наведені рисунки, варто зазначити, що в недалекому майбутньому – 2020 р. будуть розвиватися навички, які пов'язані з комунікативною сферою, здібностями до комплексного вирішення проблем, когнітивною гнучкістю критичного мислення.

Щодо навичок, якими володіють сучасні здобувачі вищої освіти, то в процесі дослідження виявлено, що найкращими навичками, якими володіють випускники ВНЗ України, є: комунікабельність, вміння працювати в команді, здатність швидко навчатися, висока адаптивність. Найгірше вони можуть управляти проектами, вирішувати комплексні проблеми та не мають стратегічного мислення (на думку представників підприємств) (табл. 2).

Таблиця 2

**Навички, якими найкраще та найгірше володіють випускники
ВНЗ України, 2016 р.**

Навички, якими найкраще володіють випускники ВНЗ України	Навички, якими найгірше володіють випускники ВНЗ України
Комунікабельність	Управління проектами
Уміння працювати в команді	Рішення комплексних проблем
Здатність швидко навчатися	Стратегічне мислення
Адаптивність (гнучкість)	Критичне мислення
Грамотна письмова мова й усна мова та ініціативність	Управління змінами, управління людьми, емоційний інтелект

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [8].

У результаті дослідження нами виявлено, що випускники ВНЗ України в недалекому майбутньому повинні володіти такими навичками (2020 р.):

1) приймати правильні рішення – здатність визначати глибинний сенс або значення виражених рішень, адже людина здатна до нестандартного мислення, що робить її незамінною;

2) соціальний інтелект – правильно підібрані емоції, жестикуляція, тон голосу й визначення настрою співрозмовника зроблять будь-яке спілкування максимально продуктивним;

3) нестандартне й адаптивне мислення – здатність мислити інакше. Знаходити рішення поза встановленими рамками. Цей навик дозволяє знаходити більш ефективні рішення, втілювати неординарні ідеї, справлятися із завданнями будь-якої складності;

4) міжкультурна компетентність – необхідна для успішної взаємодії в будь-якій міжнародній компанії, а також для максимально ефективної комунікації з будь-якою аудиторією потенційних клієнтів. Крім того, співробітник, який володіє подібною навичкою, буде успішно контактувати й налагоджувати відносини з важливими для компанії бізнес-партнерами;

5) обчислювальне мислення – вміння оперативної обробки даних будь-якого обсягу з метою визначення достовірної, якісної та необхідної інформації;

6) грамотність у галузі інноваційних засобів масової інформації (ЗМІ) – навички розробки контенту для представлення в нових ЗМІ. Головною метою використання інноваційних ЗМІ є вплив на потенційних клієнтів за допомогою

ефектів переконувальної комунікації;

7) трансдисциплінарність – розуміння концепції кількох дисциплін. Це означає, що в майбутньому будуть необхідні різнобічно розвинені співробітники, які здатні знайти рішення будь-якої поставленої задачі, а також успішно взаємодіяти із фахівцями інших областей. Розвиток цієї навички відбувається шляхом самонавчання;

8) проектний спосіб мислення – здатність побудови, формулювання та організації завдань і робочих процесів з метою отримання бажаного результату. Уміння розробляти проект, досягати будь-якої поставленої мети, формулювати задачі, які будуть ясно визначені й зрозумілі кожному виконавцю;

9) когнітивне управління – здатність фільтрувати й виключати інформацію за ступенем важливості, а також розуміти, як максимально розвинути когнітивні функції, використовуючи різні методи й засоби, розумове сприйняття переробленої інформації для успішного соціального розвитку людини;

10) віртуальна співпраця – управлінська навичка взаємодії з віртуальною командою. Завдяки розвитку високих технологій, робочий процес можна буде організовувати у віртуальному середовищі. Тому буде необхідним створення потрібної атмосфери для ефективного управління й забезпечення продуктивного робочого процесу [9].

Висновки. У сучасних умовах постала нагальна потреба змінити бачення ефективності господарювання з обов'язковим поєднанням відповідальності перед суспільством. Нині потрібні широко досвідчені професіонали, які, відповідно до міжнародних стандартів, здатні конкурувати на ринку праці та прогнозувати свої результати без шкідливого впливу на навколишнє середовище й суспільство. Нині є великий розрив у навичках, якими володіють здобувачі вищої освіти, із навичками, яких потребують роботодавці та суспільство. Тому для формування навичок здобувачів вищої освіти у ВНЗ України необхідно враховувати зміни, пов'язані із швидким розвитком технологій і ощадливого ставлення до навколишнього середовища, пристосовуючи освітні програми до потреб сьогодення.

Список використаних джерел

1. Бараблина С. В. Социальная ответственность : роль высших учебных заведений / С. В. Бараблина, Л. Л. Мехришвили // Вестник международных организаций. – 2012. – № 1(36). – С. 203–218.

2. Барановская Л. А. Формирование социальной ответственности студента в социокультурном образовательном пространстве : автореф. дисс. на соиск. уч. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Л. А. Барановская. – Чита, 2012. – 42 с.

3. Гріччина А. В. Формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів як складової професійної етики / А. В. Гріччина // Вісник ХДАК. – 2014. – Вип. 44. – С. 281–286.

4. Інститут професійних кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.ipq.org.ua/ua/news/93>.

5. Козловець О. Соціальна відповідальність випускника ВНЗ / О. Козловець, І. Левтун, О. Хворостина // Вісник НТУУ «КПІ». Сер. «Філософія. Психологія. Педагогіка». – 2013. – Вип. 2(38). – С. 35–36.

6. Кочетова И. Д. Создание условий для развития социальной ответственности у студентов как одного из приоритетных направлений в системе высшего профессионального образования / И. Д. Кочетова // Мир науки, культуры, образования. – 2010. – № 6(25). – С. 126–130.

7. Кучер А. В. Соціальна відповідальність агрохолдингів : проектний аспект / А. В. Кучер, К. В. Малик // Інноваційна економіка. – 2012. – № 6. – С. 163–167

8. Кучер А. В. Формування вмінь професійного спілкування студентів агроекономічного профілю / А. В. Кучер // Вища школа. – 2016. – № 6. – С. 97–107.

9. Лавров А. А. Интернационализация как направление реализации социальной ответственности как направление реализации социальной ответственности учебных заведений [Электронный ресурс] / А. А. Лавров, Н. Р. Степанова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 5. – Режим доступа : www.science-education.ru/105-6929.

10. Навички для України 2030 : погляд бізнесу / за заг. ред. М. А. Саприкіної. – К. : Юстіон, 2016. – 36 с.

11. Навички майбутнього : які здібності будуть необхідні для роботи в 2020 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cikt.kubg.edu.ua>.

12. Науково-дослідний інститут Фенікса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/site/eduimhe12/Tracey%20Wilen-Daugenti.pdf>.

13. Ниязова М. В. Проблемы современной экономики [Электронный ресурс] / М. В. Ниязова // Проблемы науки и образования : международный форум «Евразийская Экономическая перспектива». – 2008. – № 2(26). – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/issue.php?num=26>.

14. Тамбовцев В. Л. Конечные результаты отрасли образования и проблемы их измерения / В. Л. Тамбовцев // Вопросы образования. – 2006. – № 1. – С. 17.

15. Ткаченко Н. О. Формування соціальної відповідальності у системі вищої фармацевтичної освіти / Н. О. Ткаченко, Є. Г. Книш, Н. М. Червоненко // Фармацевтичний журнал. – 2013. – № 3. – С. 23–28.

16. Шевчук О. С. Соціальна відповідальність як складова професійної підготовки майбутнього психолога / О. С. Шевчук, С. П. Шевчук // Наук. вісник Миколаївського нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія: «Психологічні науки». – 2014. – Вип. 2.13. – С. 264–268.

17. World Economic Forum 2016. Future for Jobs Report [Electronic resource]. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.

18. Quality and the social responsibility of universities Yazmin Cruz Lopez [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.guninetwork.org>.

References

1. Barablyna, S. V. and Mehryshvyly, L. L. (2012), Social responsibility: the role of higher education institutions. *Vestnyk mezhdunarodnykh orhanyzatsyi*, no. 1(36). – pp. 203–218.
2. Baranovskaja, L. A. (2012), Formation of social responsibility of the student to the socio-cultural educational space, Abstract of Ph. D. dissertation, General pedagogy, history of pedagogy and education, Transbaikal State University, Chita, Russia.
3. Hrichchina, A. (2014), Formation of social responsibility of future engineers as part of their professional ethics. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, vol. 44, pp. 281–286.
4. Institute of Professional Qualifications, available at: <http://www.ipq.org.ua/ua/news/93>.
5. Kozlovets, O., Levzun, I. and Khvorostyna, O. (2013), Social responsibility of university graduates. *Visnyk NTU of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute». Philosophy, psychology, pedagogy*, vol. 2(38), pp. 35–36.
6. Kochetova, Y. D. (2010), Creating conditions for development of social responsibility in students as one of the priority directions in the system of higher professional education. *The world of science, culture, education*, no. 6(25), pp. 126–130.
7. Kucher, A. V. and Malik, K. V. (2012), Social responsibility of agriholdings: project aspect. *Innovative economy*, no. 6, pp. 163–167.
8. Kucher, A. (2016) The forming of professional communication skills of students of agro-economic profile. *Higher school*, no. 6, pp. 97–107.
9. Lavrov, A. A. and Stepanova, N. R. (2012), The internationalization of the direction of realization of social responsibility as the direction of realization of social responsibility of educational institutions. *Modern problems of science and education*, [Online], no. 5, available at: www.science-education.ru/105-6929.
10. Saprykina, M. A. ed. (2016), *Navychky dlia Ukrainy 2030: pohliad biznesu* [Skills for Ukraine 2030: business glance], Vydavnytstvo «Iustion», Kyiv, Ukraine.
11. Skills of the future: what ability to are needed to work in 2020, available at: <http://cikt.kubg.edu.ua>.
12. Scientific Research Institute of Phoenix, available at: <https://www.oecd.org/site/eduimhe12/Tracey%20Wilen-Daugenti.pdf>.
13. Nyazova, M. V. (2008), Problems of modern economics. *Problemy nauky y obrazovanyja* [Problems of science and education], Mezhdunarodnyj forum «Evrazyjskaja Ėkonomycheskaja perspektyva» [International forum «Eurasian Economic Perspective»], [Online], available at: <http://www.m-economy.ru/issue.php?num=26>.
14. Tambovcev, V. L. (2006), Finite results of the sector of education and problems of measurement. *Questions education*, no. 1, p. 17.
15. Tkachenko, N. O., Knysh, Ie. H. and Chervonenko, N. M. (2013), Formation

of social responsibility in higher pharmaceutical education. *Pharmaceutical Journal*, no. 3, pp. 23–28.

16. Shevchuk, O. S. and Shevchuk, S. P. (2014), Social responsibility as part of training future psychologists. *Scientific journal Nikolaev National University of V. Suchomlynsky. Series: Psychological science*, vol. 2.13, pp. 264–268.

17. World Economic Forum 2016. Future for Jobs Report, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.

18. Quality and the social responsibility of universities Yazmin Cruz Lopez, available at: <http://www.guninetwork.org>.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Лункіна Т. Вплив соціальної відповідальності на формування навичок здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс] / Т. Лункіна // *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. – 2016. – Vol. 2. – No. 4. – pp. 130–138. – Mode of access : www.are-journal.com.

Style – Harvard:

Lunkina, E. (2016), Impact of social responsibility on the formation of skills of applicants of higher education. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 2, no. 4, pp. 130–138, available at: www.are-journal.com.